

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКЕ ОБЛАСНЕ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ

РЕКОМЕНДАЦІЇ
АДМІНІСТРАТИВНОЇ КОЛЕГІЇ

22.03.2018

Херсон

№ 2/4 -рк/к

Приватне акціонерне товариство
«Каланчацький маслозавод»

вул. Піонерська, б. 90, смт Каланчак,
Херсонська обл., 75800

Про припинення дій, які містять ознаки
порушення законодавства
про захист економічної конкуренції

Адміністративна колегія Херсонського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України (надалі – Відділення), розглянувши матеріали за результатами дослідження товарних ринків закупівлі молока для промислової переробки у населення в межах Херсонської області, а також здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції суб'єктами господарювання, що здійснюють діяльність на цих ринках, встановила наступне.

Приватне акціонерне товариство «Каланчацький маслозавод» (далі – ПрАТ «Каланчацький МЗ», Товариство) діє на підставі Статуту підприємства, державну реєстрацію проведено 02.01.1995, 04.01.2005 за № 1 491 120 0000 000046.

Юридична та фактична адреса підприємства: Херсонська обл., Каланчацький р-н, смт Каланчак, вул. Піонерська, б. 90.

Код ЄДРПОУ 00447652.

Основним видом господарської діяльності ПрАТ «Каланчацький МЗ» є перероблення молока, виробництво масла та сиру (код КВЕД 10.51).

Виробництво молочної продукції ПрАТ «Каланчацький МЗ» здійснює з молока, закупленого у суб'єктів господарювання різних форм власності та підсобних господарств населення.

Таким чином, ПрАТ «Каланчацький МЗ», здійснюючи зазначену діяльність, у розумінні абзацу дванадцятого статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» є суб'єктом господарювання.

За результатами дослідження, здійсненого відповідно до Методики визначення монопольного (домінуючого) становища на ринку, затвердженої розпорядженням Антимонопольного комітету України від 05.03.2002 № 49-р, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 01.04.2002 за № 317/6605 (надалі – Методика), з метою визначення монопольного становища Товариства на ринку закупівлі молока для промислової переробки у населення, відповідно до статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції», з урахуванням положень пункту 2.2. Методики встановлено наступне.

Об'єктами аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища на ринку закупівлі молока коров'ячого незбираного для промислової переробки у населення є суб'єкти господарювання, які здійснюють закупівлю молока коров'ячого незбираного для промислової переробки у населення в межах населених пунктів Каланчацького району

Херсонської області.

В межах населених пунктів Каланчацького району крім Товариства закупівлю молока для промислової переробки у населення протягом 2016 року здійснювали Публічне акціонерне товариство «Новокаховський завод плавлених сирів» (код ЄДРПОУ – 00447623, місцезнаходження: 74989, Херсонська обл., м. Таврійськ, вул. Промислова, б. 2) та Приватне акціонерне товариство «Чаплинський маслосирзавод» (код ЄДРПОУ – 00447617, місцезнаходження: 75200, Херсонська обл., Чаплинський р-н, смт Чаплинка, вул. Белінського, 2).

У розумінні статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» ринок товару (товарний ринок) – сфера обороту товару (взаємозамінних товарів), на який протягом певного часу і в межах певної території є попит і пропозиція.

Визначення товарних меж ринку.

Відповідно до пункту 5.1 Методики, товарними межами ринку є товар (товарна група), сукупність схожих, однорідних предметів господарського обороту, в межах якої споживач за звичайних умов може перейти від споживання певного виду предметів господарського обороту до споживання іншого. Визначення ознак одного (подібного, аналогічного) товару (товарної групи) здійснюється, виходячи з подібності споживчих характеристик, умов споживання, умов реалізації та цін (пункт 4.2. Методики).

Відповідно до статті 1 Закону України «Про молоко та молочні продукти», молокопереробні підприємства для виробництва молочної продукції закуповують молоко у виробників: юридичних осіб та фізичних осіб (населення), які утримують корів та отримують від них молоко. Призначенням молока, що закуповується молокопереробними підприємствами є промислова переробка.

Протягом 2016-2017 років в процесі закупівлі молока підприємства застосовують ДСТУ 3662-97 «Молоко коров'яче незбиране. Вимоги при закупівлі», згідно з яким молоко по показникам якості розподіляється на гатунки (вищий, перший, другий), для кожного з яких встановлені окремі величини показників якості.

Виходячи із зазначеного, стандартизована товарна група «молоко коров'яче незбиране для промислової переробки» складається з двох диференційованих товарів – «молоко коров'яче незбиране для промислової переробки, що закуповується у населення» та «молоко коров'яче незбиране для промислової переробки, що закуповується у сільськогосподарських підприємств».

Таким чином, **товарними межами ринку** є закупівля молока коров'ячого незбираного для промислової переробки у населення.

В даному випадку, при дослідженні структури ринку вбачається, що молокопереробні підприємства виступають споживачами товару, а населення – продавцем товару.

Залежно від ринкової поведінки суб'єктів господарювання та основних характеристик ринку, визначено тип ринку – олігопсонія.

Олігопсонія – це ситуація на ринку, для якого характерним є обмежена кількість споживачів і велика кількість продавців. При олігопсонії декілька суб'єктів господарювання мають владу монопсонії і можуть впливати на ціну товару.

Визначення територіальних меж ринку.

Відповідно до пункту 6.1. Методики, територіальні (географічні) межі ринку певного товару (товарної групи) визначаються шляхом установаження мінімальної території, за межами якої з точки зору споживача придбання товарів (товарної групи), що належать до групи взаємозамінних товарів (товарної групи), є неможливим або недоцільним.

Пропозиція товару на ринку молока для промислової переробки, що закуповується у населення, на відміну від попиту, не має здатності до переміщення за межі конкретних населених пунктів досліджуваного району Херсонської області, що обумовлено:

- економічними обмеженнями для виробників молока (населення), пов'язаними з необхідністю мати спеціальний транспорт для транспортування молока, спеціальне технологічне обладнання та устаткування, що потребує значних капітальних вкладень;

- збільшення собівартості продукції за рахунок порівняно високого рівня витрат на транспортування, що пов'язаний з масштабом виробництва молока для промислової переробки в особистих підсобних господарствах населення;

- закріпленою підпунктом 8.1.1, пункту 8.1, розділу 8 ДСТУ 3662-97 «Молоко коров'яче незбиране. Вимоги при закупівлі» граничною тривалістю зберігання молока у виробників (населення) до моменту реалізації, не більше 24 годин при температурі не вище 4 градусів по-цельсію, а при температурі до 8 градусів по-цельсію – не більше 12 годин. Тобто обмеженої у часі можливості реалізації молочної сировини.

Враховуючи фізичні і технічні характеристики товару, технологічні зв'язки між виробниками і споживачами, можливості щодо переміщення попиту на товар зі збереженням якості і споживчих властивостей, рівень цін на відповідних суміжних територіях з урахуванням витрат на транспортування, **територіальними межами ринку визначено** межі наступних населених пунктів Каланчацького району Херсонської області: села Каланчацький, Преображенський, Партизан, Гаврилівка, Бабенківка, Олександрівка, Новокиївка, Новопавлівка, Новоолександрівка, Преображенка, Ставки, М.Горького, Привілля, Бабенківка Друга, Роздольне, Вербове, Хорли, Олексіївка (далі – Населені пункти Каланчацького району, Територіальні межі).

Визначення часових меж ринку.

Враховуючи, що протягом 2016 року сукупність товарно-грошових відносин між продавцями і покупцями в зазначених територіальних межах не зазнала істотних змін, **часовими межами цього ринку визначено 2016 рік.**

Визначення часток суб'єктів господарювання на ринку закупівлі молока коров'ячого незбираного для промислової переробки у населення в Населених пунктах Каланчацького району наведено у додатку № 1 до цих рекомендацій.

ПрАТ «Каланчацький МЗ» протягом 2016 року на ринку закупівлі молока коров'ячого для промислової переробки в Населених пунктах Каланчацького району не зазнавало значної конкуренції з боку інших суб'єктів господарювання.

Відповідно до розрахунку частки суб'єкта господарювання на ринку, здійсненого відповідно до пункту 8.4 Методики, частка Товариства за підсумками діяльності у 2016 році на ринку закупівлі молока коров'ячого незбираного для промислової переробки у населення в Населених пунктах Каланчацького району, перевищувала 35 відсотків.

Враховуючи наведене, відповідно до статті 12 Закону України "Про захист економічної конкуренції" становище Приватного акціонерного товариства «Каланчацький маслозавод» за результатами діяльності в 2016 році містить ознаки монопольного (домінуючого) на ринку закупівлі молока коров'ячого незбираного для промислової переробки у населення в межах наступних населених пунктів Каланчацького району Херсонської області: села Каланчацький, Преображенський, Партизан, Гаврилівка, Бабенківка, Олександрівка, Новокиївка, Новопавлівка, Новоолександрівка, Преображенка, Ставки, М.Горького, Привілля, Бабенківка Друга, Роздольне, Вербове, Хорли, Олексіївка із часткою, що перевищує 35 відсотків.

Закупівлю молока ПрАТ «Каланчацький МЗ», відповідно до вимог наказу Міністерства аграрної політики та продовольства України від 05.08.2003 № 262 «Про затвердження Рекомендацій щодо виробництва і реалізації молока від корів, які утримуються у господарствах населення відповідно до вимог ДСТУ 3662-97», здійснювало на підставі укладених із товаровиробниками договорів.

Тим же наказом встановлено, що закупівельні ціни на молоко залежать від його гатунку, вмісту жиру та білка, а у випадку, якщо визначення показників якості згідно вимог ДСТУ 3662-97 неможливе, оплату за закуплене у населення молоко здійснюють за договірною ціною, але не нижче ціни за молоко II гатунку.

В процесі закупівлі молока підприємства застосовують ДСТУ 3662-97 «Молоко коров'яче незбиране. Вимоги при закупівлі», згідно з яким молоко по показникам якості розподіляється на гатунки (вищий, перший, другий), для кожного з яких встановлені окремі величини показників якості.

Згідно з положеннями п. 4.7. «Рекомендацій щодо виробництва і реалізації молока від корів, які утримуються у господарствах населення відповідно до вимог ДСТУ 3662-97», затвердженими наказом Мінагрополітики України від 05.08.2003 № 262, закупівельні ціни на молоко залежать від його гатунку, вмісту жиру та білка (галузеві рекомендації ГРУ, затверджені Міністерством аграрної політики України від 22.02.2002 № 46.018-2002).

Таким чином, зі змісту зазначених нормативно-правових актів, до складу закупівельної ціни молока коров'ячого входять виключно показники якості сировини, відповідно молоко одного й того ж самого гатунку із відповідними базовими показниками повинно мати одну й ту саму закупівельну вартість, незалежно від території його знаходження.

За інформацією Товариства (лист від 22.01.2018 № 107) закупівельна ціна у Населених пунктах Каланчацького району за 1 кг молока коров'ячого 1-го гатунку протягом 2016 року встановлювалася наказами директора ПрАТ «Каланчацький МЗ» для кожного населеного пункту Каланчацького району Херсонської області окремо у кожному місяці року.

Так, протягом 2016 року Товариством закупівельні ціни за 1 кг молока 1-го гатунку встановлювалися на різному рівні для різних населених пунктів Каланчацького району Херсонської області, а саме:

у січні - від 4,20 грн (села Каланчацький, Преображенський, Партизан та інші) до 4,30 грн (села Гаврилівка, Бабенківка, Олександрівка, Новокиївка та інші), тобто різниця у розмірі закупівельних цін між досліджуваними населеними пунктами складає 4 %;

у лютому – від 4,00 грн (села Привілля, Бабенківка Друга, Роздольне та інші) до 4,30 грн (села Олександрівка, Новокиївка, Новопавлівка та інші), тобто різниця у розмірі закупівельних цін між досліджуваними населеними пунктами складає 7 %;

у березні – від 3,70 грн (села Каланчацький, Преображенський, Партизан та інші) до 4,0 грн (села Новопавлівка, Новоолександрівка, Преображенка та інші), тобто різниця у розмірі закупівельних цін між досліджуваними населеними пунктами складає 8 %.

у квітні – від 3,50 грн (села Каланчацький, Преображенський, Партизан та інші) до 3,80 грн (села Новопавлівка, Ставки, Преображенка та інші), тобто різниця у розмірі закупівельних цін між досліджуваними населеними пунктами складає 8 %.

В свою чергу, протягом травня-грудня 2016 року закупівельна ціна за 1 кг молока коров'ячого 1 гатунку встановлювалася ПрАТ «Каланчацький МЗ» на однаковому рівні для усіх населених пунктів Каланчацького району Херсонської області, а саме: у травні – 3,30 грн, у червні – 2,70 грн, у липні – 2,90 грн, у серпні – 3,20 грн, у вересні – 4,0 грн, у жовтні – 4,60 грн, у листопаді – 5,0 грн, у грудні – 5,10 грн.

ПрАТ «Каланчацький МЗ» своїм листом від 22.01.2018 № 107 пояснило Відділенню, що закупівельні ціни на молоко коров'яче від населення встановлювалися Товариством на підставі типових протоколів узгодження ціни із приймальниками молока. Проаналізувавши зазначені протоколи, Відділення встановило, що закупівельна ціна сировини встановлювалася виключно з урахуванням фізико-хімічних показників молока, а саме: кількості вмісту жиру, білка, густини, кислотності. При цьому, посилання на можливі інші чинники, що впливали на розмір закупівельної ціни на сировину, ані досліджувані протоколи, ані інші документи надані Товариством, не містять.

Проаналізувавши розміри закупівельних цін на сировину, які встановлювалися конкурентами ПрАТ «Каланчацький МЗ» протягом 2016 року та динаміку змін їх розміру, Відділенням встановлено, що Товариством протягом січня-квітня 2016 року у кожному населеному пункті Каланчацького району Херсонської області закупівельні ціни встановлювалися на рівні, нижчому ніж рівень закупівельних цін ПрАТ «Чаплинський маслосирзавод» у середньому на 3-5% та на однаковому рівні із ПАТ «Новокаховський завод плавлених сирів».

В свою чергу, у період з травня по грудень 2016 року ПрАТ «Каланчацький МЗ» у кожному населеному пункті Каланчацького району Херсонської області закупівельні ціни встановлювалися на рівні, що перевищував рівень закупівельних цін його конкурентів, у середньому на 6 – 12%.

При цьому, ПАТ «Новокаховський завод плавлених сирів» та ПрАТ «Чаплинський маслосирзавод» не використовували агресивну цінову стратегію, зміна розміру закупівельних цін зазначених підприємств протягом січня - квітня 2016 року щомісячно стабільно змінювалася від 0% до 5% по відношенню до ціни, встановленої у попередньому місяці.

Аналіз динаміки змін учасниками ринку закупівельних цін на сировину представлений у табличній формі.

Співвідношення розміру середніх закупівельних цін на сировину між учасниками помісячно протягом 2016 р., за 1л/грн. у територіальних межах Каланчацького р-ну Херсонської області												
Місяць року	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
ПАТ «Новокаховський завод ПС»	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
ПрАТ «Чаплинський маслосирзавод»	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
ПАТ «Каланчацький маслозавод»	4,25	4,20	3,90	3,70	3,30	2,70	2,90	3,20	4,0	4,60	5,0	5,10

Примітка: «» - інформація утаємничена у зв'язку із тим, що містить відомості про результати господарської діяльності представлених суб'єктів, які відносяться до інформації з обмеженим доступом.*

До того ж, і ПАТ «Новокаховський завод плавлених сирів», і ПрАТ «Чаплинський маслосирзавод» закупівельні ціни на сировину у територіальних межах Каланчацького району Херсонської області протягом усього 2016 року встановлювали на однаковому рівні для усіх населених пунктів, де здійснювалася закупівля.

Таким чином, характер цінової поведінки конкурентів ПрАТ «Каланчацький МЗ» не може розглядатися як вагомий фактор, для застосування Товариством різних закупівельних цін на сировину із однаковими якісними, фізичними та хімічними показниками.

Отже, ПрАТ «Каланчацький МЗ» протягом січня-квітня 2016 року без наявності об'єктивних причин встановлював закупівельні ціни для одних населених пунктів у Територіальних межах на рівні майже на 8% нижчому, ніж для інших населених пунктів Каланчацького району Херсонської області, хоча при цьому протягом другого півріччя 2016 року у тих самих Територіальних межах закупівельні ціни на сировину встановлювалися Товариством на однаковому рівні для усіх населених пунктів Каланчацького району Херсонської області.

Таким чином, зменшення Товариством закупівельної вартості молока коров'ячого незбираного у населення-продавців відбулось завдяки зловживанню ним монопольним становищем на зазначеному ринку.

Зменшення Товариством закупівельної вартості молока у населення порушує інтереси продавців, оскільки населення залишається незахищеним за відсутності ефективно функціонуючого ринкового механізму зі значною конкуренцією на ньому.

За умов існування значної конкуренції на ринку такі дії ПрАТ «Каланчацький МЗ» були б неможливими та воно, з метою утримання своїх постачальників, мало б пропонувати товаровиробникам економічно обґрунтовані ринкові ціни на їх продукцію.

Одночасне застосування ПрАТ «Каланчацький МЗ» різних цін на закупівлю молока одного й того ж самого гатунку при укладених рівнозначних угодах із товаровиробниками без об'єктивно виправданих на те причин, може призвести до ущемлення їх інтересів, оскільки за відсутності значної конкуренції на ринку закупівлі молока коров'ячого незбираного для промислової переробки в територіальних межах Населених пунктів Каланчацького району товаровиробники суттєво обмежені у можливості реалізації своєї продукції іншим суб'єктам господарювання.

Відповідно до частини першої статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», зловживанням монопольним (домінуючим) становищем на ринку є дії чи бездіяльність суб'єкта господарювання, який займає монопольне (домінуюче) становище на ринку, що призвели або можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції, або ущемлення інтересів інших суб'єктів господарювання чи споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

Згідно з пунктом 2 частини другої статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції» зловживанням монопольним (домінуючим) становищем на ринку, зокрема, визнається й застосування різних цін чи різних інших умов до рівнозначних угод з суб'єктами господарювання, продавцями чи покупцями без об'єктивно виправданих на те причин.

Частиною третьої статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції» встановлено, що зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку забороняється і тягне за собою відповідальність згідно з законом.

Пунктом 2 статті 50 Закону України «Про захист економічної конкуренції» визначено, що зловживання монопольним становищем є порушенням законодавства про захист економічної конкуренції.

Згідно з частиною четвертою статті 4 Закону України «Про захист економічної конкуренції» державний контроль за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції, захист інтересів суб'єктів господарювання та споживачів від його порушень здійснюються органами Антимонопольного комітету України.

Таким чином, дії ПрАТ «Каланчацький МЗ», які полягають у встановленні різних цін на закупівлю у населення молока коров'ячого незбираного однакового гатунку в один і той же період часу в межах Населених пунктів Каланчацького району без об'єктивно виправданих на те причин, містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого пунктом 2 статті 50, пунктом 2 частини 2 статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним становищем на ринку закупівлі молока коров'ячого незбираного для промислової переробки у населення, шляхом застосування різних цін до рівнозначних угод із продавцями без об'єктивно виправданих на те причин.

Враховуючи викладене, з метою припинення дій, що містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, усунення причин виникнення цих порушень і умов, що їм сприяють, керуючись статтею 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції», адміністративна колегія Херсонського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України

РЕКОМЕНДУЄ:

1. Приватному акціонерному товариству «Каланчацький маслозавод» протягом 10 днів з дня отримання рекомендацій вжити повних і вичерпних заходів щодо припинення дій, які містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, а також усунення причин виникнення цих порушень і умов, що їм сприяють, шляхом встановлення однакового розміру закупівельних цін на закупівлю у населення молока коров'ячого незбираного однакового гатунку в межах Населених пунктів Каланчацького району.

2. Про результати розгляду рекомендацій повідомити територіальне відділення в десятиденний строк з дня їх отримання з наданням копій відповідних документів.

Відповідно до частини другої статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції» рекомендації органів Антимонопольного комітету України підлягають обов'язковому розгляду органами чи особами, яким вони надані.

Згідно з частиною третьою статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції», **за умов виконання положень рекомендацій** у разі, якщо порушення не призвело до суттєвого обмеження чи спотворення конкуренції, не завдало значних збитків окремим особам чи суспільству та вжито необхідних заходів для усунення наслідків порушення, провадження у справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції не розпочинається, а розпочате провадження закривається.

Визначення монопольного становища за 2016 рік у межах Каланчацького р-ну Херсонської області на ринку «закупівлі молока коров'ячого незбираного для промислового перероблення у населення»							
Населений пункт р-ну	Загальний обсяг прийнятого молока від населення (кг)				Частка суб'єкта господарювання на ринку		
	ПАТ «Каланчацький маслозавод»	ПрАТ «Чаплинський маслозавод»	ПАТ «Новокаховський завод плавлених сирів»	Всього (кг)	ПАТ «Каланчацький маслозавод»	ПрАТ «Чаплинський маслозавод»	ПАТ «Новокаховський завод плавлених сирів»
Каланчацький	310 025	*	*	310 025	100	*	*
Преображенський	505 113	*	*	505 113	100	*	*
Партизан	664 392	*	*	664 392	100	*	*
Гаврилівка	330 537	*	*	420 124	78	*	*
Бабенківка	176 299	*	*	176 299	100	*	*
Олександрівка	434 612	*	*	556 609	78	*	*
Новокиївка	550 372	*	*	564 371	97	*	*
Новопавлівка	460 115	*	*	529 357	87	*	*
Новоолександрівка	504 507	*	*	574 116	87	*	*
Преображенка	177 401	*	*	177 401	100	*	*
Ставки	77 763	*	*	112 552	69	*	*
Макарівка	56 780	*	*	443 014	12	*	*
Мирне	0	*	*	386 234	0	*	*
Каїрка	77 991	*	*	256 241	30	*	*
М.Горького	231 401	*	*	235 272	98	*	*
Привілля	250 008	*	*	250 008	100	*	*
Бабенківка Друга	214 220	*	*	214 220	100	*	*
Роздольне	517 143	*	*	525 769	98	*	*
Вербове	45 447	*	*	45 447	100	*	*
Хорли	18 831	*	*	18 831	100	*	*
Олексіївка	360 850	*	*	427 945	84	*	*
Бабенківка I	0	*	*	4 868	0	*	*
Польове	0	*	*	10 076	0	*	*
ВСЬОГО:	5 963 807	*	*	7 336 251		*	*

1. Примітка: «*» - інформація утаємничена у зв'язку із тим, що містить відомості про результати господарської діяльності представлених суб'єктів, які відносяться до інформації з обмеженим доступом.